

# Tilleggstilskudd til opplysningsarbeid 2011

## Samlet årsrapport

### Innledning

Norads ordning med årlige tilleggstilskudd til opplysningsarbeid er etablert for å styrke og stimulere det opplysningsarbeidet som utføres av de organisasjonene som Norad har inngått flerårige samarbeidsavtaler med, de såkalte RORGene (Rammeavtaleorganisasjonene). Tilleggstilskudd gis til opplysningsarbeid om «sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklingsspørsmål» i tråd med Norads retningslinjer (bygget på føringer lagt av et bredt flertall på Stortinget) og ordningen med tilleggstilskudd skal spesielt stimulere til og muliggjøre tiltak som:

- er av særlig høy kvalitet, aktualitet og relevans og
- krever ressurser utover det som normalt kan forventes gjennomført innenfor organisasjonenes ordinære, årlige tilskudd fra Norad og som fanger opp nye temaer/saker/problemstillinger.

I føringene for ordningen er kravene til søknader utdypet (se vedlegg 2).

På grunn av overgang til ny rammeavtaleperiode ble ordningen i 2011 utlyst senere enn vanlig og det ble kun gjennomført én søknadsrunde, mot tidligere normalt to (en i januar og én i august). Ordningen ble i 2011 utlyst i juni, med søknadsfrist 29. august. Da fristen gikk ut var det kommet inn søknader om støtte til i alt 24 tiltak. Etter Norads behandling av innstilling utarbeidet av RORG-sekretariatet, samt innspill fra styret i RORG-samarbeidet, ble det gjort vedtak om støtte til 14 tiltak (se vedlegg 1). I ettertid ble ett avslag omgjort, tiltak 2 – Attac (forundersøkelse: skatteparadisfrie soner), slik at det i alt ble gitt 1,733 millioner kroner i støtte fordelt på 15 opplysningstiltak:

1. Attac: Norske energierfaringer – et verktøy for land i Sør? – politisk bakgrunnsnotat og kortversjon av rapport
2. Attac: Forundersøkelse: Skatteparadisfrie soner
3. Fellerrådet for Afrika: Nigerianske perspektiver på frihandelsavtalen mellom Norge og Nigeria
4. FIAN: Norsk utenrikspolitikk: Ivaretas Norges menneskerettighetsforpliktelser?
5. FIVH: Etikk i offentlig anskaffelser – status i kommune-Norge
6. FIVH: Klimarettferdighet og forbruk
7. Grønn Hverdag: Kartlegging av bruk av palmeolje i norske matvarer
8. LAG: Informasjonsarbeid i forbindelse med WTO og om bilaterale frihandelsavtaler
9. LAG: Latinamerikanske løysingar på globale kriser
10. LAG: Tegneserie: Latin-Amerika har løsningene
11. Norges Fredslag: «I refuse to be your enemy» til Drammen
12. Norges Fredslag: Den arabiske våren og ikkevold
13. Norges Fredslag: Utviklingskriteriet for norsk våpeneksport – effekt og samstemthet
14. Norges Fredslag: Reportasjereise for Fredsliljen og engelsk distribusjon av fredsartikler
15. SLUG: Gjeld på bekostning av kvinners rettigheter

I Norads regelverk står det at:

«Ut fra forventede bevilgninger fra Stortinget skal Norad legge til rette for at ca 10% av bevilgningen til organisasjoner med ramme- og flerårige avtaler settes av til årlige

tilleggstilskudd. Av disse midlene kan organisasjonene søke om årlig tilleggstilskudd etter nærmere avtale mellom Norad og RORG-Samarbeidet.»

I 2011 ble andelen avsatt til denne ordningen betydelig lavere enn forutsatt i regelverket, bl.a. på grunn av overgangsordninger i forbindelse med overgang til ny rammeavtaleperiode. Samlet støtte gjennom ramme- og flerårige avtaler, dersom vi holder FN-Sambandet og skoleutveksling utenfor, var på drøyt 57 millioner kroner i 2011, mens tilleggstilskuddene kun utgjorde i overkant av 1,7 millioner kroner, d.v.s. om lag 3%.

Denne årsrapporten gir et innblikk i den virksomheten som ble finansiert over ordningen for tilleggstilskudd til opplysningsarbeid i 2011, så vel som resultater og måloppnåelse i forhold til Norads målsettinger for ordningen og organisasjonenes egne målsettinger for tiltakene. Årsrapporten er utarbeidet med utgangspunkt i organisasjonenes søknader og rapporter til Norad og disse indikerer at gjennomførte tiltak i stor grad oppfyller ordningens intensjon.

*Oslo, januar 2013*

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Arnfinn Nygaard'. The signature is fluid and cursive, with the first name 'Arnfinn' and the last name 'Nygaard' clearly distinguishable.

Arnfinn Nygaard

RORG-sekretariatets fagavdeling

## ***Innhold:***

- **Del 1: Organisasjonenes egenrapportering om gjennomførte tiltak**
- **Del 2: Vurdering av resultater i forhold til Norads retningslinjer og føringer**
- **Del 3: Vurdering av resultater i forhold til organisasjonenes egne målsettinger**
  - *Vedlegg 1: Oversikt over søknader og tildelinger 2011*
  - *Vedlegg 2: Norads føringer for ordningen med tilleggstilskudd (per juni 2011)*

## Del 1

### **Organisasjonenes egenrapportering om gjennomførte tiltak**

*I rapportskjema fastsatt av Norad skulle organisasjonene bl.a. gi en kort beskrivelse av gjennomførte tiltak. Nedenfor gjengis organisasjonenes egenrapportering under dette punktet i rapportskjemaet. I en egen boks til hvert tiltak er det kort kommentert om tiltaket ble gjennomført som planlagt og om eventuelle særlige anbefalinger og forutsetninger gitt for tilskuddet er fulgt opp. I tillegg er tilsagnssummen oppgitt.*

**Attac:**

#### **1. Norske energierfaringer – et verktøy for land i Sør?**

**- politisk bakgrunnsnotat og kortversjon av rapport**

I 2010 fikk Attac, Latin-Amerikagruppene og Handelskampanjen, tilleggstilskudd for å lage rapporten *Norske oljeerfaringer*. Denne er publisert på norsk, engelsk, fransk og spansk, og spredt til beslutningstakere, fagbevegelse, organisasjoner, journalister og enkeltpersoner i Norge og flere titalls land i Sør.

I dette tiltaket har vi utarbeidet en firesiders kortversjon av denne rapporten spesielt rettet mot beslutningstakere og debattaktører i Norge. Marte Dæhlen, koordinator for Handelskampanjen, har utarbeidet kortversjonen. Til kortversjonen har vi laget et følgebrev som gir bakgrunnsinformasjon om prosjektet.

Kortversjonen av rapporten, med følgebrev og selve rapporten, er sendt ut til følgende aktører i Norge:

- Alle representantene i Energi- og miljøkomiteen, Næringskomiteen og Utenriks- og forsvarskomiteen,
- Partikontorene til Sp, SV, Sp og KrF,
- Ungdomspartiene AUF, SU, Senterungdommen og KrFU,
- Journalister i Aftenposten, Dagens Næringsliv, Nationen og Klassekampen.

Vi har oversatt kortversjonen og følgebrevet til engelsk. Disse er sendt ut, sammen med rapporten, til kontakter internasjonalt.

- |  |
|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>▪ Gjennomført som planlagt: Ja (noe dyrere enn planlagt)</li><li>▪ Oppfølging av særlige anbefalinger: -</li><li>▪ Tilsagnssum: 30.000,-</li></ul> |
|--|

**Attac:**

#### **2. Forundersøkelse: Skatteparadisfrie soner**

I løpet av tre korte måneder fikk vi gjennomført et godt prosjekt. Tiltaket besto av tre deler: 1) Innhente informasjon om arbeid for skatteparadisfrie soner som allerede er i gang i andre land samt kartlegge det juridiske, 2) Planlegge og gjennomføre reiserunde med åpne møter og møter med politikere på utvalgte steder i landet, og 3) Arrangere og gjennomføre et skoleringsseminar for målgruppene.

Alle tre delene ble gjennomført, og vi fikk i tillegg kommet i gang med å lage et hefte med praktiske tips til folkevalgte og innbyggere som skal jobbe med saken på sine hjemsteder.

Vi ansatte Peter Ringstad som koordinator for kampanjen. Han ledet med å innhente og å lage en oversikt over arbeid som ble gjort for skatteparadisfrie soner i kommuner og regioner i Sverige, Finland og Frankrike samt på det juridiske feltet.

Vi hadde god kontakt med Gunilla Andersson fra Attac Sverige som har jobbet lenge med saken. Hun har gode kontakter i de aktuelle kommunene Malmö og Kalmar, og vi brukte flere av hennes funn i det videre arbeidet. Hun ga oss god veiledning for vårt videre arbeid i kontakt med lokale folkevalgte og administrasjon. Fra Finland hadde vi kontakt med Thomas Wallgren som leder arbeidet i bystyret i Helsinki kommune, og fra Frankrike hentet vi informasjon fra kampanjen "Stopp skatteparadisene" hvor blant annet Attac Frankrike og CCFD - Terre Solidaire er blant initiativtakerne.

På det juridiske har medlem i skattegruppa, dr.jur. Hans Morten Haugen, laget en oversikt over aktuelle bestemmelser i EØS-rett, Lov om offentlige anskaffelser og KS' etiske veileder til videre bruk. Vi ser at kreves videre arbeid og vi har, i samråd med cand.jur. Peter Ørebech ved Universitetet i Tromsø søkt om forskningsmidler fra Finansmarkedsfondet til å gå i dybden på det juridiske feltet. Vi har ikke fått svar enda.

Reiserunden ble planlagt og gjennomført i tett samråd med kontoret. Vi besøkte følgende steder:

- Alta (21. nov): Møte med lokalpolitikere fra Ap og SV. Intervju med Altaposten og Radio Alta.
- Karasjok (22. nov): Møte med ordfører Anne Toril Balto (Sp) og lederen for Karasjok Sp.
- Grimstad (28. nov): Åpent møte med lokalpolitikere fra Ap og SV, og lokale aktivister.
- Stavanger (29. nov): Åpent møte med lokale aktivister fra Attac og Sp.
- Haugesund: (30. nov): Møte med lokal aktivist i Attac og SV.
- Darbu (1. des): Foredrag og workshop for ca 70 elever ved Buskerud Folkehøgskole. Aktiv deltakelse. Elevene fikk i oppdrag å finne skatteparadiselskaper fra sine hjemkommuner. Fungerte veldig godt.
- Fredrikstad (7. des): Innledning, Fagforbundet Østfolds fagdag for regnskapskontrollører.



### Storkampanje fra internasjonal klasse ved Sunnmøre Folkehøgskule: Ulstein skal bli "skatteparadis-fri"

**Den Internasjonal klasse ved Sunnmøre Folkehøgskule aksjoner denne veka for å gjøre Ulstein til den frie skatteparadis-frie kommunen i landet. I dag la de ut en stor plakat i Ulstein sentrum.**

**Tilrettelegger**  
Folket har lenge vært opptatt av skatteparadis og skatteflytting. Dette er et stort problem for mange mennesker i Norge og i andre land. Derfor er det viktig å gjøre Ulstein til en skatteparadis-fri kommune. Dette kan gjøres ved å gjøre alle skatteparadis-frie soner til offentlige soner. Dette kan gjøres ved å gjøre alle skatteparadis-frie soner til offentlige soner. Dette kan gjøres ved å gjøre alle skatteparadis-frie soner til offentlige soner.

**Karasjok og Changemakers**  
Denne kampanjen er en del av en større kampanje for å gjøre alle skatteparadis-frie soner til offentlige soner. Dette kan gjøres ved å gjøre alle skatteparadis-frie soner til offentlige soner. Dette kan gjøres ved å gjøre alle skatteparadis-frie soner til offentlige soner.

**Streg 107 ender i bruk**  
Streg 107 er en streg som er i bruk i mange land. Dette er en streg som er i bruk i mange land. Dette er en streg som er i bruk i mange land. Dette er en streg som er i bruk i mange land.

**Streg 107 ender i bruk**  
Streg 107 er en streg som er i bruk i mange land. Dette er en streg som er i bruk i mange land. Dette er en streg som er i bruk i mange land. Dette er en streg som er i bruk i mange land.

**Attac laget kampanje for skatteparadisfrie soner og fikk støtte fra elever ved Sunnmøre folkehøgskole.**  
(Vikebladet 26. april 2012)

10. desember gjennomførte vi et skoleringsseminar for å heve kompetansen i målgruppen med tanke på videre kampanje i organisasjonen. Seminaret hadde omtrent 15 deltakere.

Innledere:

- Kim-André Åsheim (For Velferdsstaten) - Skatteparadisselskaper i norske velferdstjenester.
- Mathilde Dupré (CCFD-Terre Solidaire) - Erfaringer fra skatteparadisfrie soner i Frankrike.
- Gunilla Andersson (Attac Sverige) - Erfaringer fra Malmö og Kalmar i Sverige.
- Kai Lindros (Attac Finland) - Erfaringer fra Helsinki i Finland.

Etter innledningene gjennomførte vi en workshop med videre planlegging av arbeidet.

Tiltaksperioden var oktober til desember 2011. Hftet ble ferdigstilt i april 2012.

- |  |
|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>▪ Gjennomført som planlagt: Ja, med enkelte omdisponeringer.</li><li>▪ Oppfølging av særlige anbefalinger: -</li><li>▪ Tilsagnssum: 95.000,-</li></ul> |
|--|

**Fellesrådet for Afrika:**

### **3. Nigerianske perspektiver på frihandelsavtalen mellom Norge og Nigeria**

Fellesrådet for Afrika har gitt ut en tekstsamling med nigerianske perspektiver på en fremtidig handelsavtale mellom Nigeria og Norge/EFTA. De ulike bidragene, sammen med innledningen skrevet av de norske rapportforfatterne, diskuterer ulike problemstillinger knyttet til handelsavtaler og hvordan en fremtidig handelsavtale mellom de to landene i beste fall bør se ut.

Det har ved flere anledninger blitt antydnet at en handelsavtale mellom Norge og Nigeria er en prioritet fra Norges side, men når forhandlingene eventuelt starter er det enda for tidlig å si noe om.

Catharina Bu og Magnus Bjørnsen ble ansatt i til sammen tre måneder som koordinatore for prosjektet. Første del av deres arbeid besto i å sette seg inn i temaet og forberede reise til Nigeria. I Nigeria hadde koordinatorene møter med utvalgte nigerianske aktører, fra fagbevegelse og sivilsamfunn. Andre del av prosjektet ble deretter å samle inn tekster fra disse, redigere, utgi og lansere rapporten.

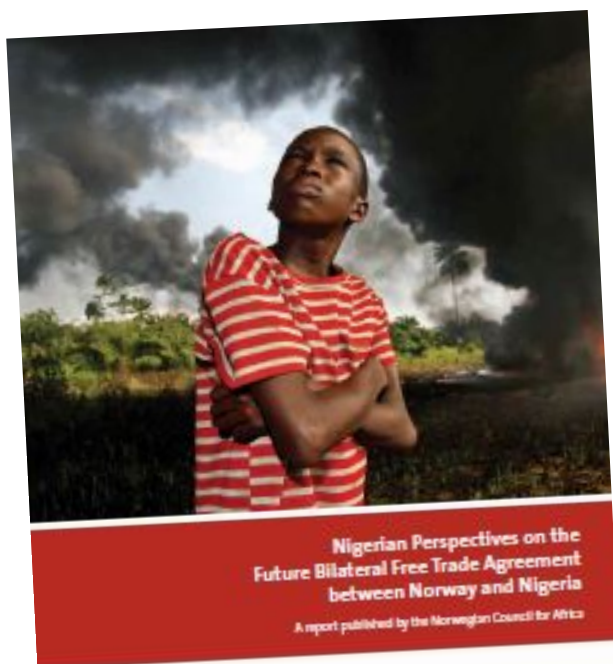
Den overordna målsetninga for tiltaket er å skape bevissthet blant våre målgrupper om sammenhengene mellom den politikken som føres i Norge og hva denne betyr for Afrikas utvikling, og dermed legge til rette for mer debatt i Norge om handelsspørsmål generelt, og krav en demokratisk prosess rundt forhandlingene om handelsavtalen med Nigeria spesielt.

I arbeidet med rapporten knyttet vi kontakter tilhørende Nigeriansk fagbevegelse og sivilsamfunn. Vi hadde god dialog med både bidragsyterne til rapporten og andre i landet både før, under og etter oppholdet i Nigeria. Dette kontaktnettverket var nyttig da årbokredaktør Sigrun Johnstad og leder for informasjonsutvalget Torstein Skjeseth dro til Nigeria i begynnelsen av dette året. Nettverket vil også være nyttig i det videre arbeidet om handelsspørsmål i en afrikansk kontekst.

Prosjektet har også styrket det faglige nivået innad i Fellesrådet. Én av rapportforfatterne er aktiv medlem av informasjonsutvalget så kunnskapen hun tilegnet seg i arbeidet har blitt videreformidlet til de andre medlemmene her, samt styret.

Rapporten bidrar med konstruktive argumenter knyttet til Norsk handel med Afrika. Selv om det per dags dato ikke er pågående forhandlinger med afrikanske land, vil dokumentet være viktig i Fellesrådets informasjonsarbeid fremover. Prosesser som leder fram til inngåelse av bilaterale

handelsavtaler er gjerne svært lukket og skjer i et forholdsvis hurtig tempo, så rapporten gjør det mulig for Fellestrådet å komme raskt på banen når slike forhandlinger kommer på agendaen. Selv om rapporten er fokusert på Nigeria, diskuterer den problemstillinger som i aller høyeste grad også er relatert til andre afrikanske land, spesielt Angola.



**Fellestrådet for Afrika laget rapport om Nigerianske perspektiver på frihandelsavtalen mellom Norge og Nigeria.**

Edtton, Catharina Iju & Magnus Bjørnsm | February 2011 | [www.afrika.no](http://www.afrika.no)

Det skjer mye spennende i afrikansk økonomi om dagen og det er ingen tvil om at Norge vil spille en mer aktiv rolle på kontinentet. Rapporten synliggjør dilemmaene knyttet til norsk tilstedeværelse og i hvilken grad økte norske investeringer vil bidra til utvikling og fattigdomsreduksjon. At nigerianske perspektiv kommer til orde i en debatt som oftest tar plass i en norsk diskurs er en av de største styrkene ved rapporten.

- Gjennomført som planlagt: Ja, med enkelte omdisponeringer.
- Oppfølging av særlige anbefalinger: -
- Tilsagnssum: 220.000,-

**FIAN (Food First International Action Network):**

#### **4. Norsk utenrikspolitikk: Ivaretas Norges menneskerettighetsforpliktelser?**

FIAN Norge skal skrive en rapporten om Norges utenomterritorielle menneskerettighetsforpliktelser. Rapporten vil basere seg på Maastricht prinsippene utviklet av ETO Consortium i 2011, <http://www.fian.no/retten-til-mat/maastricht/>. Dette konsortiet består av en rekke frivillige organisasjoner og eksperter fra akademia, deriblant Rolf Kunnemann fra FIAN International og Asbjørn Eide fra Senter for menneskerettigheter. Rapporten vil bli overlevert FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (ØSK-komiteen) i forkant av Norges eksaminering av komiteen. Norge leverte sin skriftlige periodiske rapport til ØSK-komiteen i 2010. De vil tidligst i 2013 bli eksaminert av komiteen.

Arbeidet med rapporten ble igangsatt i 2011. Foreløpig har rapporten denne strukturen:

Executive summary

Introduction

Part I: Compliance of Norway with its ETOs in sectors that are relevant to the right to food

1. Food and agriculture
2. Oil and energy
3. Forestry and environment
4. Health and education
5. Finance and investment

Part II: Cross-cutting issues that are relevant to Norway's compliance with ETOs

1. Child and disability rights
2. Corporate social responsibility
3. Trade unions and decent work
4. Protection of social movements and human rights defenders
5. ETO aspects of the Optional Protocols

Part III: Conclusions and recommendations

1. Lack of coherence in Norwegian development policy
2. Towards a more coherent development policy

References

Rundt årsskiftet reiste Tom Henning Bratlie til Guatemala for å oppsøke områdene rundt Marlingruven. Statens pensjonsfond – utland (SPU) er en av investorene i Goldcorp Inc. som driver Marlingruvene. Den interamerikanske menneskerettighetskommisjonen har tidligere uttalt at denne graven må midlertidig stenges på grunn av faren for brudd på menneskerettigheter. FIAN Norge vil i rapporten om Norges utenomterritorielle menneskerettighetsforpliktelser inkludere dette som et eksempel på at Norge bidrar til brudd på retten til mat og vann i Guatemala. Reportasjereisen hadde som formål å bidra med foto og utsagn som vi kan bruke i vårt informasjonsarbeid for å skape offentlig debatt om Norges utenomterritorielle menneskerettighetsforpliktelser.

- |  |
|--|
| <ul style="list-style-type: none"><li>▪ Gjennomført som planlagt: Nei, delvis utsatt etter avtale med Norad</li><li>▪ Oppfølging av særlige anbefalinger: -</li><li>▪ Tilsagnssum: 280.000,- (revidert til 120.000,- etter avtale med Norad)</li></ul> |
|--|

**FIVH:**

## **5. Etikk i offentlige anskaffelser – status i kommune-Norge**

Vi har laget rapporten «Store ord – etikkfattig handling. Om manglende etiske hensyn i offentlige anskaffelser». Rapporten bygger på Framtiden i våre hendes tidligere kompetanse, erfaringer og produksjon av rapporter og politiske utspill innen temaet. Den er med andre ord en videreutvikling, både metodisk og innholdsmessig, av det arbeidet vi tidligere har gjort.

«Store ord – etikkfattig handling» retter søkelyset mot den manglende etikken i offentlige anskaffelser, med et særlig fokus på innkjøp i kommunal sektor. Den baserer seg på intervjuer med innkjøpere og andre nøkkelpersoner i den største kommunen i landets nitten fylker. Informasjonen som er innhentet, har gitt oss et bilde på hvor langt kommune-Norge er kommet i sitt etikkarbeid og hva status er på lokalt plan i offentlig sektor. I tillegg har rapportskriveren gjennomgått og systematisert myndighetenes retorikk og praksis rundt etikk i offentlige anskaffelser.

### **Funnene er presentert i to deler:**

#### **1. Lite etikk i kommunene:**

**Gjennom intervjuene fremkommer det at:**

- Etiske krav stilles bare unntaksvis, mye tyder på at det skjer i mindre enn 5 % av anskaffelsene.



- 84 % av de 19 kommunene har stilt en eller annen form for etiske krav.
- I de tilfellene hvor etiske krav er gjennomført, har halvparten av kommunene (53 %) stilt tilfredsstillende etiske krav om å følge ILOs kjernekonvensjoner i anskaffelser.
- Kun én kommune stiller systematisk krav om ILOs kjernekonvensjoner i alle anskaffelser.
- Mange kommunale innkjøpere kjenner til statens virkemidler i innkjøpspraksisen, men få har tatt dem i bruk.
- Kun en tredjedel av kommunene som har stilt etiske krav, følger i ettertid opp kravene overfor leverandør/underleverandør. Av de undersøkte kommunene har kun én kommune gjennomført én enkelt stedlig kontroll.

Til tross for at flertallet av innkjøperne har kjennskap til etisk handel og til de verktøy og tiltak myndighetene har utviklet, stilles det kun unntaksvis tilfredsstillende etiske krav i offentlige anskaffelser. Innkjøperne forklarer dette først og fremst med ressursmangel. De pålegges stadig flere oppgaver, uten at det bevilges ekstra ressurser til å følge opp.

## 2. Staten – for passiv

Undersøkelsen viser at myndighetene de siste årene har gjort lite for å øke utbredelsen av etiske anskaffelser. De tiltakene som er tatt i bruk, har hatt begrenset effekt.

Det fremkommer av utredningen at:

- I løpet av tre år har staten bevilget knapt 2,8 millioner kroner for å sikre etiske hensyn i anskaffelser verdt nærmere 1200 milliarder kroner (2009-2011).
- Ansvarshavende myndigheter har brukt fem år på å vurdere lovpålegg.
- Myndighetene oppfordrer offentlige virksomheter til å stille etiske krav, men gjør det ikke i egne anskaffelser.
- Mye tyder på at myndighetene har valgt en restriktiv og passiv linje, i stedet for å utfordre rammeverket, bygge på erfaringene fra domstolsavgjørelser og utfordre EU-kommisjonen på viktige områder.
- Intern uenighet preger myndighetenes arbeid med etiske krav i offentlige anskaffelser, og gjør arbeidet lite effektivt.

Resultatene viser at kommunale innkjøpere sjelden stiller etiske krav og at progresjonen kunne ha vært mye større. Verken staten eller kommunene benytter seg av eksisterende virkemidler for å styrke de faglige rettighetene til arbeidere som står for produksjonen av varene.

### Et virkemiddel er fortsatt uprøvd: lovpålegg om etiske krav.

Opplysningene i rapporten underbygger behovet for et bindende regelverk. Rapporten konkluderer med at dette er den beste veien å gå for å sikre at varene i framtiden produseres under anstendige arbeidsforhold.

Rapporten blir lansert i begynnelsen av juni 2012.

- |   |
|---|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Gjennomført som planlagt: Ja</li> <li>▪ Oppfølging av særlige anbefalinger: Ja, kontakt med Attac fulgt opp</li> <li>▪ Tilsagnssum: 210.000,-</li> </ul> |
|---|

FIVH:

## 6. Klimarettferdighet og forbruk

---

Vi har arrangert et åpent informasjons/debattmøte om det faktum at rike land som Norge, gjennom vårt forbruk av importerte varer, flytter klimagassutslipp til u-land. Vi hadde innledninger ved professor Edgar Hertwich (NTNU), en av Norges fremste fagpersoner på dette feltet. Kommentatorer var Statssekretær i Finansdepartementet Kjetil Lund, administrerende direktør i hovedorganisasjonen

Virke Vibeke Madsen og Arild Hermstad, leder i Framtiden i våre hender. Møtet dannet grunnlag for øvrig informasjon i form av artikler, foredrag, etc.



**Over 100 personer møtte opp da Framtiden i våre hender arrangerte frokostmøte og debatt om sammenhengen mellom forbruk og klimautslipp i Oslo i november 2011.**

**Vibeke Madsen, administrerende direktør i Virke, er opptatt av vekst i forbruket. Hun ser gjerne at den skal være grønn. Derfor utfordret hun regjeringen og statssekretær Kjetil Lund på å skape en helhetlig strategi for grønn vekst i Norge.**

(Foto: Kristina Valheim Stiauren)

- Gjennomført som planlagt: Ja
- Oppfølging av særlige anbefalinger/forutsetninger: Ja
- Tilsagnssum: 83.000,-

## **Grønn Hverdag:**

### **7. Kartlegging av bruk av palmeolje i norske matvarer**

---

Innledningsvis vil vi gjerne presisere at denne kampanjen har blitt langt mer omfangsrik enn vi hadde sett for oss. Årsaken til dette var at vi traff en nerve i markedet: Få viste seg å ha oversikt over leverandørkjeden og noen hadde startet utfasingen av palmeolje fra sine produkter. I kjølvannet av VG-oppslaget, ville mange bedrifter ha møte med oss, og vi hadde mye dialog med aktørene vi klagde inn for miljøinformasjonsklagenemda. Vi så et stort potensial i saken og ved å holde litt lengre i saken enn planlagt, fikk vi veldig gode resultater.

Tilleggstilskuddet fra NORAD dekker en del av arbeidet; resten er dekket opp av tilskudd fra Miljøverndepartementet og Grønn Hverdags rammeavtale med NORAD.

Grønn Hverdag har, sammen med Regnskogfondet, kartlagt palmeoljeforbruket blant 19 aktører på det norske matvaremarkedet. Vi samlet bl.a. inn informasjon om følgende:

- Palmeoljeinnhold (inkludert mengde) i ca 500 norske matvarer
- Hvilke leverandører de forskjellige matvareaktørene kjøper palmeolje fra
- Hvor mye palmeolje de forskjellige aktørene bruker
- Hvilke land palmeoljen aktørene bruker kommer fra

Resultatet er bl.a en palmeoljeguide (publisert på Grønn Hverdags og Regnskogfondets nettsider) med informasjon om palmeolje i matvarer. Guiden ble lansert på NRK Forbrukerinspektørene den 25. januar 2012, men det meste av forarbeidet (både teknisk og innholdsmessig) ble gjort i 2011.

**Grønn Hverdag laget  
palmeoljeguide og fikk omtale i  
NRK og VG.**  
(VG 28. november 2011)



Vi klaget inn fem bedrifter for brudd på miljøinformasjonsloven i forbindelse med undersøkelsen, fordi de bl.a ikke ville oppgi informasjon om mengde palmeolje per produkt eller hvilke(n) leverandør(er) de kjøper palmeolje fra. Av de fem har fire i ettertid gitt oss den informasjonen vi mente å ha krav på. Klagen resulterte også i et oppslag i VG, se punkt 2.3.2.4.

Vi hadde også møter med Mills, Kims og Stabburet i forbindelse med undersøkelsen.

- Gjennomført som planlagt: Ja
- Oppfølging av særlige anbefalinger/forutsetninger: ikke rapportert
- Tilsagnssum: 65.000,-

**LAG:**

## **8. Informasjonsarbeid i forbindelse med WTO og om bilaterale frihandelsavtaler**

Handelskampanjen utarbeidet i 2011 en rapport om Norges frihandelsavtale med Kina. Selv om dette er en bilateral handelsavtale som vil få store konsekvenser for det norske så vel som for det kinesiske folk så er den unndratt offentlig debatt. Vår rapport er et forsøk på å spre noe informasjon og skape debatt. Rapporten ble spredt på sosiale nettverk, på de nye nettsidene til Handelskampanjen og publisert under "Debattseminar om åpen og demokratisk behandling av frihandelsavtaler" 29. mars på Litteraturhuset. Rapporten ble også overrekket Nærings- og handelsminister Trond Giske samme dag.

Doha runden er ikke konkludert og det synes vanskelig å få medlemslandene i WTO til enes om det som skulle være en utviklingsrunde. Medlemslandene møttes imidlertid til Ministermøte i Genève 2011. Handelskampanjen arrangerte seminar med to åpne møter om WTO med Sør-deltakelse 23. november på Håndverkeren. Det første møtet hadde tittelen "WTO – hva skjer nå? Mot en ny handelspolitikk?" og var ment som en oppdatering av handelspolitisk interesserte. Møte nummer to "Handel med mat", fokuserte på mat som særegen vare som krever særegne ordninger i internasjonale handelsavtaler. 33. personer var påmeldt til seminaret i tillegg til innledere.



Handels og næringsminister Trond Giske fikk tirsdag overrakt et opprop av Aksel Nærstad, Heidi Lundberg og Knut Harald Ulland på vegne av 20 organisasjoner med krav om åpenhet om Norges forhandlinger om bilaterale handelsavtaler.

FOTO: MORTEN HOLM/SCANPIX

# Vil vite mer om Norges handelsforhandlinger

Nærings- og handelsminister Trond Giske (Ap) kan ikke love mer åpenhet om regjeringens forhandlinger om bilaterale handelsavtaler.

Anbefal

Registrer deg for å se hva dine venner anbefaler.

Mest lest økonomi

*LAG satte fokus på WTO og bilaterale frihandelsavtaler og fikk bl.a. omtale i Aftenposten da de ville møte nærings- og handelsministeren.*

- Gjennomført som planlagt: Ja, med unntak av planlagt minirapport om EFTAs modellkapittel for bærekraftig utvikling.
- Oppfølging av særlige anbefalinger: -
- Tilsagnssum: 50.000,-

**LAG:**

## 9. Latinamerikanske løysingar på globale kriser

Eit kort feltarbeid gjennomført i Quito, Ecuador, og La Paz, Bolivia, i november 2011 resulterte i mykje ny informasjon om temaa ALBA og Banco del Sur. Dagleg leiar Heidi Lundberg gjennomførte ei rekkje intervju med sentrale organisasjonar i dei to landa, og samla skriftleg materiale som var tilgjengeleg i det organiserte sivilsamfunn. Kontakt er stifta med aktuelle samarbeidsorganisasjonar på dette temaet.

Etter feltarbeidet vart det også utført eit grundig deskstudie med utgangspunkt i dei offisielle nettsidene til ALBA og SUCRE.

Innsamla data er systematisert og analysert og relevante artiklar er oversett frå spansk til norsk.

Artiklar er publiserte i LAG sine skriftlege informasjonskanalar nettsidene [www.lagnorge.no](http://www.lagnorge.no), Latin-Amerikaboka 2012 og LatinAmerika tidsskriftet. Artiklar om temaa publisert av sivilsamfunnsorganisasjonar i Latin-Amerika er oversett til norsk og publisert på nettsidene.

Informasjon er spreidd internt i organisasjonen gjennom foredrag for landsstyret i LAG den 21.04.12 og forkurset til vårbrigaden 2012 den 09.01.12.

Informasjon er også spreidd til andre organisasjonar og nettverk nasjonalt så vel som internasjonal gjennom innleiingar/innlegg på følgjande arenaer: Nei til EU sin storkonferanse om Alternativ til EØS på Litteraturhuset den 17.03.12, årsmøtet i Handelskampanjen på Fagforbundet den 12.04.12, South Centre og TWN sitt seminar om finans og utvikling i Genève den 08.05.12.

- Gjennomført som planlagt: Ja
- Oppfølging av særlege anbefalinger: -
- Tilsagnssum: 70.000,-

**LAG:**

## **10. Tegneserie: Latin-Amerika har løsningene**

---

LAG har i samarbeid med det salvadoranske kunstnerkollektivet Equipo Maiz utarbeidet en tegneserie med temaet "latinamerikanske løsninger på globale utfordringer". Vi ønsker med tegneserien å vise fram Latin-Amerika som er et politisk verksted der grasroten utformer nye strategier og løsninger på både lokale problemer knyttet til klima- og utviklingsspørsmål, og de store globale og internasjonale utfordringene verden står ovenfor. På denne måten får vi tatt opp viktige trekk ved årsakene til underutvikling og miljøproblemer, samt dagens latinamerikanske endringsprosesser uten å sette oss fast i polemiske presidenter. Tegneseriens innhold utfordrer også land i Nord sitt hegemoni på å forme disse debattene. Publikasjonen inneholder en innledning med noen generelle historiske fakta om underutvikling, styresett og ressursforvaltning i Latin-Amerika. Tegneserien skal distribueres gratis til det norske skoleverket gjennom Subject Aid. Tegneserien kommer med et sett spørsmål til diskusjon, som kan besvares med utgangspunkt i tegneserien og innledningen, og som berører en rekke av kompetansemålene i læreplanen for samfunnsfag for videregående skoler. Equipo Maiz vil også trykke tegneserien i El Salvador og spre i sitt nettverk. Subject Aid har lang erfaring med å promotere støttemateriell til undervisning i skoleverket ovenfor norske lærere. Slik bringer vi perspektiver og stemmer fra Sør inn i det norske skoleverket og stimulerer til debatt om viktige miljø- og utviklingsspørsmål.

- Gjennomført som planlagt: Delvis, med endringer som følge av uventet permisjon
- Oppfølging av særlege anbefalinger: Ja, heftet ble tilrettelagt i forhold til læreplan for vgs
- Tilsagnssum: 40.000,-

**Norges Fredslag:**

## **11. «I refuse to be your enemy» til Drammen**

---

"I refuse to be your enemy" er en fotoutstilling og en informasjonskampanje som viser et annet bilde av Palestina og Israel konflikten enn volden og polariseringen som oftest projiseres i media. Utstillingen sto på Rådhusplassen i Oslo fra juli til oktober. Dette tiltaket handlet om å sette opp den samme utstillingen i Drammen, samt produksjon av en del infomateriell i forhold til dette. En utfordring i dette prosjektet var at Drammen kommune valgte å støtte tiltaket med kr 16 000, og ikke kr 30 000 som forespeilet. Vi klarte allikevel å gjennomføre som planlagt, da med litt mindre produksjon av info materiell, og mindre honorar enn planlagt i søknad. Vedlegg 4 redegjør for detaljene i bruken av disse midlene.

- Gjennomført som planlagt: Ja
- Oppfølging av særlige anbefalinger: -
- Tilsagnssum: 45.000,-

#### Norges Fredslag:

### 12. Den arabiske våren og ikkevold

---

Dette tiltaket var et kartleggings og informasjonsprosjekt drevet av Alex Klein fra september 2011 til mai 2012. Klein jobbet med kartlegging av ikkevoldsaktører i den arabiske våren, nærmere bestemt Bahrain, Egypt, Tunisia, Libya og Syria, fra første stund. I tillegg til rapporten "Ikkevoldsaktører i den arabiske våren", utviklet Klein en blogg på engelsk under arbeidet, hvor en kan følge kartleggingsprosessen og dens problemstillinger slik de utviklet seg gjennom prosjektet. Bloggen finner du her: <http://nonvio.alex-klein.net/> Her finner du også en del av kildematerialet i rapporten. Rapporten finner du på: <http://fredslaget.no/publikasjoner/rapporter/3060-ikkevoldsaktorer-i-den-arabiske-varen> Her ligger også en presentasjon av rapporten som vi fortsatt bruker i opplysningsarbeidet.

- Gjennomført som planlagt: Delvis, men med betydelige endringer og kutt som følge av bl.a. utviklingen i regionen
- Oppfølging av særlige anbefalinger: Nei (ikke rapportert)
- Tilsagnssum: 310.000,-

#### Norges Fredslag:

### 13. Utviklingskriteriet for norsk våpeneksport – effekt og samstemthet

---

Gjennom dette tiltaket ble effekten av EUs kriterium nr 8 (det såkalte utviklingskriteriet) for når stater skal nekte våpeneksport på norsk og europeisk våpeneksport til utviklingsland. Kort fortalt sier dette kriteriet at Norge og alle andre EU land ikke skal tillate våpeneksport i tilfeller der denne eksporten med stor sannsynlighet vil bidra til å undergrave mottakerstatens evne til bærekraftig utvikling. Dette kriteriet er altså inkorporert i norske eksportkontrolllovgivning. I denne utredningen gjennomgikk vi alle avslag på lisenssøknad om våpeneksport gjort av Utenriksdepartementet i perioden 2003 til 2010, for derigjennom å etablere om noen av disse avslagene er gjort på overnevnte grunnlag. Videre analyserte vi avslagene inngående i forhold til nettopp dette. Deretter undersøkte vi hvordan disse kriterium 8 avslagene, og øvrig eksportpraksis for Norge ovenfor utviklingsland i perioden, korresponderer med alle de andre EU lands benyttelse av kriterium 8 i sine avslag ovenfor de samme mottakerne i samme periode. Når dette var kartlagt undersøkte vi om norsk eksportkontroll i dette tilfelle er samstemt med norsk utviklingspolitikk hva angår definisjoner av (hinder for) bærekraftig utvikling og dertil landevalueringer i forhold til dette.

Dette tiltaket var et utredningsprosjekt drevet av Mats Tony Birkelund, under veiledning av informasjonssjef Alexander Harang, fra september 2011 til desember 2012. Arbeidet ledet frem til rapporten "Utviklingskriteriet for våpeneksport", hvilke ble lansert i Fredshuset i Oslo 23. mars 2012. Rapporten har allerede vist seg å være et svært nyttig verktøy i vårt politiske arbeid, og selv om rapporten er akademisk tung, og omhandler en svært teknisk tematikk, er konklusjonene og funnene i rapporten godt egnet både til mediarbeid og generelt folkeopplysningsarbeid. Rapporten benyttes i dag både i ATT sammenheng, og til høsten skal et nytt opplag trykkes for å benyttes i folkeopplysningsarbeidet vårt i forbindelse med regjeringens kommende melding til stortinget om norsk eksportkontroll. Tiltaket forstås som svært vellykket.

- Gjennomført som planlagt: Ja (men noe økonomiske omdisponeringer)
- Oppfølging av særlige anbefalinger: -
- Tilsagnssum: 40.000,-

**Norges Fredslag:**

## **14. Reportasjereise for Fredsliljen og engelsk distribusjon av fredsartikler**

---

Gjennom dette tiltaket sendte vi en frivillig journalist i Fredsviljen til en konferanse om krigsprofittering i Barcelona fra 29/9 til 2/10 2011. Konferansen var lagt opp til å være et møte mellom fredsorganisasjoner og aktivister fra Sør og tilsvarende fra Nord. Dette er den første konferansen av sitt slag som fokuserer på Nord- Sør analyse av verdens militære forbruk. De geografiske fokusområdene for konferansen er Israel, Latin Amerika, Afrika og Saudi Arabia.

Planen vår var å lage dybdeartikler i forhold til tre av disse områdene, hvor vi også intervjuet bidragsytere fra både Nord og Sør i konferansen, og bidro med eget billedmateriale derfra. Det vi gjorde var å lage reportasje fra konferansen (les sak i Fredsviljen nr 4 2011), og i tillegg dra til London for oppfølgingsintervju med Fredslagets nye indiske partner Samarendra Dras (kommer i nr 2 2012) og dekke den store Somalia konferansen i London i februar, samt en annen reportasjereise til Danmark, dette er det produsert saker om i Fredsviljens nr 1 2012, og det kommer også oppfølgere i neste nummer. Du finner alle numrene av Fredsviljen elektronisk her:

<http://fredslaget.no/publikasjoner/fredsviljen>

I tillegg har det underliggende prosjektet i dette tiltaket dreid seg om etablering av Sør- nettverk, kompetanseheving i Fredslaget om antimilitarismen i Sør og rekruttering av nye frivillige journalister til Fredsviljens redaksjon. I helhet synes tiltaket å være vellykket, selv om det gjenstår en del på mediarbeidet grunnet sykdom.

- Gjennomført som planlagt: Ja, men med noe forsinkelser og endringer pga sykdom.
- Oppfølging av særlige anbefalinger: -
- Tilsagnssum: 50.000,-

**SLUG:**

## **15. Gjeld på bekostning av kvinners rettigheter**

---

Dette tiltaket ble gjennomført i løpet av høsten 2011/vinteren 2012, og det endelige produktet var klart 1. mars 2012. Det var de to ansatte i SLUG, Ingrid Harvold Kvangraven og Gina Ekholt som planla og gjennomførte reportasjereisen, og ferdigstilte fotoprojektet i etterkant. Vi har samarbeidet med Utviklingshuset, en referansegruppe i Norge bestående av frivillige i SLUG og Gro Lindstad fra FOKUS, og våre zambiske samarbeidspartnere Caritas, Women for Change og Jesuit Centre for Theological Reflection (JCTR).

Målet var å undersøke hvilke konsekvenser gjeldsslette kan ha for investeringer i sosial sektor, og hvordan dette påvirker kvinners helsetilbud. Vi reiste til Zambia, hvor statistikken viser en stor økning i sosial sektors budsjett etter gjeldsslette i 2006. Under oppholdet i Zambia bidro samarbeidspartnerne våre til tre reportasjereiser utenfor hovedstaden Lusaka, hvor vi fotograferte kvinner og menn og intervjuet dem om deres forhold til Zambias gjeldsslette, og eventuelle konsekvenser dette hadde fått for deres liv. Vi snakket med gruvekvinner, jordmødre, sykepleiere, lærere, rektorer, bønder, samfunnsarbeidere og brukere av klinikker.

Etter nesten to uker i Zambia, flere hundre bilder og mange timer med intervjuer begynte arbeidet med å sette det hele sammen til en fotoutstilling bestående av bilder, lydfiler, og et tilhørende magasin.

Bildene vår zambiske fotograf hadde tatt var av høy kvalitet, men vi trengte likevel en fotograf i Norge til å etterbehandle dem. En dyktig grafisk designer satte sammen bilder og tekst til et magasin på omtrent 50 sider, og et trykkeri forstørret og fremkalte bildene våre. Så begynte samarbeidet med Utviklingshuset hvor bildene skulle stilles ut, og planlegging og organisering av arrangementer og omvisninger. Vi hadde et svært godt samarbeid med Utviklingshuset.

Den ferdige utstillingen bestod av 16 bilder med undertekster, et magasin med utfyllende tekster til bildene, båndopptak av intervjuene tilgjengelig fra ipoder og høretelefoner, et banner som forklarte hva utstillingen handlet om og en plakat. Bildene var forstørrede portretter av informantene, ment til å tiltrekke oppmerksomhet. Hvis publikum ønsket å vite mer om hva personen på bildet hadde å fortelle kunne man lese underteksten, lytte til båndopptaket eller lese intervjuet i sin helhet i magasinet. Bildene fortalte forskjellige historier om enkeltmenneskers erfaringer med det zambiske helsetilbudet før og etter gjeldslette. Mens noen kvinner i rurale områder ikke hadde merket noen endring, hadde innbyggerne i hovedstaden fått erfare at nye klinikker kom på plass, fulle av leger og sykepleiere. Stort sett kunne folk fortelle om gratis medisiner, behandling og oppfølging.

Vi kalte prosjektet for Kubamba, som på det zambiske språket tonga betyr forbedringer: Mye har bedret seg etter at Zambia fikk gjeldsslette og landet kunne øke investeringene i sosial sektor, men det er fortsatt mye som gjenstår før det er et landsdekkende helsetilbud for alle kvinner og menn. Dessuten, kunne samarbeidspartnerne våre fortelle oss om Zambias nye, økende gjeldsbyrder.



*Per Kristian Roer fra Utenriksdepartementet og daglig leder ved Utviklingshuset Bente Nilson under åpningen av utstillingen på Utviklingshuset i mars 2012.*

Vi åpnet utstillingen 1. mars, og innledninger ble holdt av Gina Ekholt fra SLUG og Per Kristian Roer fra Utenriksdepartementet. Femti gjester møtte opp, blant dem SLUG-aktivister, medlemsorganisasjoner, journalister og andre interesserte. Vi hadde en mer uformell avslutning av utstillingen over lunsj og kaffe, hvor det kom pensjonister, SLUG-aktivister, Noradansatte og UD-ansatte, ledet av Gina og Ingrid. Her dukket rundt tjue gjester opp, og blant dem var ministerråd for den norske ambassaden i Zambia. Til sammen besøkte rundt tusen gjester utstillingen og fire skoleklasser fikk omvisning og foredrag om temaet.

- Gjennomført som planlagt: Delvis, men med noe endringer og økonomiske omprioriteringer, samt at tiltaket ble betydelig dyrere enn planlagt (dekke inn over rammeavtalen?)
- Oppfølging av særlige anbefalinger: Ja, gjennomført i samarbeid med FOKUS
- Tilsagnssum: 145.000,-



## Del 2

### *Resultater i forhold til Norads retningslinjer og føringer*

I rapportskjema fastsatt av Norad skulle organisasjonene rapportere kort på fem resultatområder knyttet til Norads retningslinjer og føringer. Nedenfor gis en kort presentasjon av observasjoner og vurderinger med utgangspunkt i organisasjonenes rapportering på disse resultatområdene.

#### **2.1 Hvilke sentrale og aktuelle temaer/problemstillinger ble tatt opp eller satt på dagsorden og hvilken ny innsikt/kunnskap bidro tiltaket til å belyse?**

Med utgangspunkt i organisasjonenes rapporteringer til Norad har vi i oversikten nedenfor forsøkt å gi en kortfattet skjematisk framstilling av hvilke sentrale og aktuelle temaer/problemstillinger som ble tatt opp og hvilken ny innsikt/kunnskap tiltaket bidro til å belyse.

<b>Tiltak/RORG</b>	<b>Tema</b>	<b>Ny innsikt/kunnskap</b>
<b>1 Attac</b>	«Ressursfella»	Norske energierfaringer som kan være nyttige for folk i Sør å kjenne til for å unngå «ressursfella».
<b>2 Attac</b>	Skatteparadis og kapitalflukt	Hvordan kommuner indirekte bidrar til å opprettholde skatteparadiser ved å inngå avtaler med skatteparadisselskaper.
<b>3 Fellesrådet for Afrika</b>	Bilaterale frihandelsavtaler	Kunnskap som viser kompleksiteten i temaet og kan bidra til å løfte debatten ut av skyttergraver for/mot norsk tilstedeværelse.
<b>4 FIAN</b>	Menneskerettigheter	-
<b>5 FIVH</b>	Etikk i offentlige anskaffelser	Begrenset framgang i kommune-Norge, gap mellom ord og handling og at myndighetenes virkemidler er utilstrekkelige.
<b>6 FIVH</b>	Klimarettferdighet	At CO2-utslipp bare inngår i produsentlandenes CO2-regnskap og ikke i forbrukerens (nå som fattige land og fremvoksende økonomier produserer store mengder varer so forbrukes i de rike landene).
<b>7 Grønn Hverdag Regnskogsfondet</b>	Etisk forbruk	De færreste aktører i den norske matvarekjeden har oversikt over sine leverandører for palmeolje.
<b>8 LAG</b>	Internasjonal handel	Bilaterale og multilaterale avtaler som framforhandles i dag kan få like store konsekvenser for utviklingsland som strukturtilpasningsprogrammene fikk utover på 1980-tallet.
<b>9 LAG</b>	Internasjonal finanspolitikk og handel Latin-Amerikanske løsninger (ALBA og Banco del Sur)	Det fantes lite informasjon om dette temaet på norsk fra før av.
<b>10 LAG</b>	Globale utviklingsproblemer og Latin-Amerikanske løsninger	Det fantes lite informasjon om dette temaet på norsk fra før av.
<b>11 Fredslaget</b>	Ikke-vold i Israel/Palestina-konflikten	Mange enkeltpersoner og organisasjoner jobber for fred og forsoning med ikke-voldelige midler.
<b>12 Fredslaget</b>	Den arabiske våren og ikkevold.	Hvilke ikke-voldelige krefter som har vært og er involvert i ulike land, samt flytte fokus fra spørsmål om religiøs tilhørighet til spørsmål om vilje til voldelig regimeendring og ikke-voldelige alternativer.
<b>13 Fredslaget</b>	Norsk våpeneksport	Norge har aldri tatt i bruk EUs utviklingskriterium i forbindelse med kontroll av norsk våpeneksport.
<b>14 Fredslaget</b>	Ressursutvinning i Sør og våpenproduksjon i Nord	En begynnende innsikt i disse sammenhengene har bidratt til etablering av et nytt Nord/Sør-perspektiv i fredsarbeidet.
<b>15 SLUG</b>	Gjeld	Gjennom fokus på gjeld og kvinners rettigheter har tiltaket bidratt til å gi «et menneskelig ansikt» til et tema som ofte er teknisk og vanskelig å forstå og samtidig gitt økt forståelse for effekten gjeldsslette kan ha for mennesker i utviklingsland.

Observasjoner og vurderinger: Ordningen med tilleggstilskudd til opplysningsarbeidet har i 2011 bidratt til å sette fokus på en rekke sentrale og aktuelle temaer, saker og problemstillinger – i tråd med støtteordningens formål – som i all hovedsak også har fått fram ny og viktig innsikt og kunnskap. Organisasjonenes rapporter tyder på at organisasjonene har en bevisst og god forståelse for hvordan tiltakene har bidratt til ny innsikt/kunnskap når det gjelder de spørsmålene og temaene som er tatt opp.

## 2.2 Hvilke forhold knyttet til samstemt politikk for utvikling ble tatt opp (om relevant)?

I Norads føringer står det at «ved vurdering av søknader kreves det at tiltakets tema – der det er relevant – knyttes til arbeidet for samstemt politikk for utvikling». Regjeringens samstemtrapport, presentert i sammenheng med statsbudsjettet for 2012, forklarte samstemt politikk for utvikling slik:

«Norsk utviklingsamarbeid skal primært bistå utviklingsland med å styrke og fremme politikk som er avgjørende for deres økonomiske og sosiale utvikling. Øvrig norsk politikk skal primært fremme interesser av betydning for vår egen utvikling. I dette spenningsfeltet vil det være kryssende interesser; tiltak som tjener norske mål kan ha negativ effekt for utviklingsland og omvendt.»

Med utgangspunkt i organisasjonenes rapportering til Norad har vi i oversikten nedenfor forsøkt å gi en kortfattet skjematisk framstilling av hvordan organisasjonene har knyttet opplysningsarbeid om ulike sentrale og aktuelle temaer og problemstillinger til arbeidet for samstemt politikk for utvikling.

<b>Tiltak/RORG</b>	<b>Tema</b>	<b>Relevans for samstemt politikk for utvikling</b>
<b>1 Attac</b>	<i>«Ressursfella»</i>	Norges utnyttelse av egne energiressurser er gjort på en måte som har kommet land og folk til gode, gjennom bl.a. nasjonalt eierskap til ressurser, sosial kamp og trepartssamarbeid. Kan våre erfaringer være nyttig som verktøy for fattige land i dag – i møte med norske aktører i energisektoren, politiske krav i handelsforhandlinger, lånebetingelser og gjeldsslette? Tiltak som her tjener norske interesser kan ha negativ effekt for utviklingsland og omvendt.
<b>2 Attac</b>	<i>Skatteparadis og kapitalflukt</i>	Bruken av skatteparadis bidrar til kapitalflukt som hindrer utvikling i fattige land og står høyt på dagsorden i norsk utviklingspolitikk. Samtidig benytter Norge og norske aktører seg fortsatt av de fordeler som skatteparadis kan gi gjennom bl.a. oljefondets investeringer i skatteparadisselskaper. Tiltak som her tjener norske interesser kan ha negativ effekt for utviklingsland og omvendt.
<b>3 Fellesrådet for Afrika</b>	<i>Bilaterale frihandelsavtaler</i>	Regjeringen har i Soria Moria-erklæringen gått inn for at Norge «skal arbeide for at utviklingsland får større politisk handlingsrom i utforming av nasjonale utviklingsstrategier» og å gi «økt fokus på åpenhet i EFTA-prosessene». Når det nå fra norsk side har blitt antydnet at en handelsavtale (Norge og EFTA) med Nigeria vil være en prioritet vil det oppstå et spenningsfelt med kryssende interesser, der tiltak som tjener norske interesser kan ha negativ effekt for utviklingsland (Nigeria) og omvendt.
<b>4 FIAN</b>	<i>Menneskerettigheter</i>	
<b>5 FIVH</b>	<i>Etikk i offentlige anskaffelser</i>	På den ene siden støtter regjeringen det internasjonale arbeidet for anstendig arbeidsliv (Decent Work-agendaen med fokus på arbeiderrettigheter) og det såkalte "Ruggie Framework", et rammeverk som fokuserer på at næringslivet skal respektere menneskerettighetene og at staten har ansvar for å beskytte disse rettighetene. På den annen side blir ikke dette fulgt opp hjemme når det gjelder etikk i offentlige innkjøp. Tiltak som tjener norske interesser i form av billige offentlige innkjøp vil her kunne ha en negativ effekt i form av brudd på arbeider- og menneskerettigheter i utviklingsland og omvendt.
<b>6 FIVH</b>	<i>Klimarettferdighet</i>	Regjeringens rapport om «Samstemt politikk for utvikling» peker på at den store veksten i de globale klimagassutslippene vil komme i utviklingsland og i fremvoksende økonomier de neste årene, men unnlater å ta opp at store deler av denne veksten skyldes forbruket i

		industriland. Spørsmålet som reiser seg er om det er produsentland eller forbrukerland som bør ta inn klimautslippene i sine klimaregnskap – en tilnærming som vil kunne øke sjansen for kompromisser mellom fattige og rike land i de internasjonale klimaforhandlingene. Tiltak som tjener norske og vestlige interesser vil her kunne ha negativ effekt for utviklingsland og omvendt.
<b>7 Grønn Hverdag Regnskogsfondet</b>	<i>Etisk forbruk</i>	
<b>8 LAG</b>	<i>Internasjonal handel</i>	Handelspolitikk er et av de områdene i utviklingspolitikken som ofte framheves i forhold til samstemt politikk for utvikling, der tiltak som tjener norske interesser vil her kunne ha negativ effekt for utviklingsland og omvendt. LAG og Handelskampanjen rapporterer at deres partnerorganisasjoner i Sør karakteriserer Norges deltakelse i handelsforhandlinger som «å gi med den ene hånda og ta med den andre».
<b>9 LAG</b>	<i>Internasjonal finanspolitikk og handel Latin-Amerikanske løsninger (ALBA og Banco del Sur)</i>	Handels- og finanspolitikk blir ofte trukket fram som politikkkfelt ivarett av de internasjonale finansinstitusjonene der tiltak og politikk som tjener norske og vestlige interesser vil kunne ha negativt effekt for utviklingsland og omvendt, men det finnes regionale alternativer som ALBA og Banco del Sur i Latin-Amerika som i sin politikk tar hensyn til sosiale og demokratiske målsettinger.
<b>10 LAG</b>	<i>Globale utviklingsproblemer og Latin-Amerikanske løsninger</i>	Norske selskapers virksomhet i Latin-Amerika har blitt kritisert for ikke å være i samsvar med norske utviklingspolitiske målsettinger – at ivaretagelsen av norske interesser kan ha negativ effekt for utviklingen i Latin-Amerika og omvendt.
<b>11 Fredslaget</b>	<i>Ikke-vold i Israel/Palestina-konflikten</i>	
<b>12 Fredslaget</b>	<i>Den arabiske våren og ikkevold.</i>	Norge har støttet opp om bl.a. fredsinitiativ, menneskerettigheter, godt styresett og demokrati i forbindelse med «den arabiske våren», samtidig som Norge har eksportert krigsmateriell til mange av regjeringene i regionen. Tiltak som tjener norske interesser kan dermed ha hatt en negativ effekt for utviklingen i regionen.
<b>13 Fredslaget</b>	<i>Norsk våpeneksport</i>	I henhold til EUs kriterium nr. 8 (utviklingskriteriet), som er inkorporert i norsk eksportkontrolllovgivning, skal våpeneksport ikke tillates dersom det med stor sannsynlighet kan undergrave mottakerstatens evne til bærekraftig utvikling. Norske interesser kan her være i strid med utviklingslands interesser og en gjennomgang av norsk eksport på 2000-tallet viser at denne eksporten burde vært grundigere vurdert i forhold til EUs utviklingskriterium.
<b>14 Fredslaget</b>	<i>Ressursutvinning i Sør og våpenproduksjon i Nord</i>	Påbegynt kartlegging om sammenheng mellom den indiske bauxittens vei til norsk våpenindustri, som kan avdekke interessemotsetninger.
<b>15 SLUG</b>	<i>Gjeld</i>	Ansvarlig utlån og låneopptak er viktig for å hindre at ikke-bærekraftige gjeldsbyrder oppstår i utviklingsland. Tiltak som tjener norske og vestlige lands interesser vil her kunne ha negativ effekt for utviklingsland og omvendt.

Observasjoner og vurderinger: Ordningen med tilleggstilskudd til opplysningsarbeidet har i 2011 bidratt til å sette fokus på en rekke sentrale og aktuelle temaer, saker og problemstillinger som er relevante i forhold til samstemt politikk for utvikling. Vurderinger av relevans vil kunne preges av ulike politiske og ideologiske grunnholdninger, men med utgangspunkt i organisasjonenes rapporter synes de fleste tiltakene å ha knyttet til temaet i tiltakene til viktige, aktuelle og relevante utfordringer i arbeidet med samstemt politikk for utvikling.

## 2.3 Hvordan og i hvilket omfang ble målgruppen/e nådd?

Med utgangspunkt i organisasjonenes rapportering til Norad har vi i oversikten nedenfor forsøkt å gi en kortfattet skjematisk framstilling av hvilke målgrupper de ulike tiltakene hadde og om og i hvilken grad organisasjonene rapporterer at de ble nådd.

Tiltak/RORG	Myndigheter og det politiske miljø	Organisasjoner og engasjerte miljøer	Andre - allmenheten	Journalister – media
<b>1 Attac</b>	Utvalgte stortingsrepresentanter, partiorganisasjoner, ungdomspartier og redaksjoner	Engasjerte enkeltpersoner og organisasjoner		Utvalgte redaksjoner
<b>2 Attac</b>	Lokalpolitikere	Aktivister (Changemaker, KrFU, Fagforbundet, For Velferdsstaten og TJN)		
<b>3 Fellesrådet for Afrika</b>	Beslutningstakere i Norge	Norsk næringsliv, sivilsamfunn, akademikere og andre med spesiell interesse for Afrika og handelsspørsmål	Allmenheten	Journalister
<b>4 FIAN</b>	Beslutningstakere	Næringsliv, frivillige organisasjoner og FN-organer	Allmenheten	Journalister
<b>5 FIVH</b>	Sentrale myndigheter og beslutningstakere, kommuner	Interesseorganisasjoner (primært IEH)		Opinion gjennom media
<b>6 FIVH</b>	Politikere og byråkrater	Personer opptatt av klimapolitikk og global rettferdighet		Pressen
<b>7 Grønn Hverdag</b>		Aktørene i bransjen og dagligvarekjedene	Norske forbrukere	Media
<b>8 LAG</b>	Stortingsrepresentanter og departementer	Samarbeidsorganisasjoner og personer med interesse for handelspolitikk	Den brede offentlighet	Media
<b>9 LAG</b>		Utviklingspolitisk engasjerte		Media
<b>10 LAG</b>			Skoleelever	
<b>11 Fredslaget</b>			Allmenheten i Drammen	Media
<b>12 Fredslaget</b>		NFLs medlemmer og det utenrikspolitiske miljø	Allmenheten	Media
<b>13 Fredslaget</b>	Stortingsrepresentanter og UD	Det utenrikspolitiske miljø	Norsk offentlighet	Media
<b>14 Fredslaget</b>			Norsk offentlighet	Media
<b>15 SLUG</b>		SLUGs nettverk, mr- og kvinneorganisasjoner	Norsk offentlighet	Media

*Fargeforklaring: Grønt betyr at målgruppen er rapport nådd – i større eller mindre grad, rødt betyr at den ikke er nådd og gult betyr at det er for tidlig å si noe sikkert – det jobbes/planlegges fortsatt for å nå ut. Felt uten fargekode innebærer at organisasjonen ikke har rapport.*

**Observasjoner og vurderinger:** I de fleste tilfellene rapporterer organisasjonene at de oppsatte målgruppene har blitt nådd, men i en del tilfeller rapporteres det at det er for tidlig å si noe sikkert. Det skyldes at gjennomføringen og oppfølgingen av en del tiltak foregikk utover i 2012 og dermed ikke kom med i rapporteringen for 2011. Oversikten viser for øvrig at myndigheter og politiske miljøer, samt andre organisasjoner og engasjerte miljøer er viktige målgrupper for mange (i tråd med rollen som vaktbikkjer og pådrivere), i tillegg til allmenheten og media. Når det gjelder media, se også egen oversikt (pkt. 2.4). Organisasjonenes rapporter sier for øvrig lite om i hvilken grad informasjonen har hatt noen effekt på målgruppen.

## 2.4 Redegjør kort for eventuell mediedekning i tilknytning til tiltaket.

Nedenfor gis en oversikt over rapportert mediedekning og –omtale knyttet til tiltak gjennomført med tilleggstilskudd i 2011.

<b>Tiltak/RORG</b>	<b>Riksmedia</b>	<b>Region- og lokalmedia</b>	<b>Fagpresse</b>	<b>Annet</b>
<b>1 Attac</b>				
<b>2 Attac</b>	Ny Tid 09.12.11 (kronikk)	Altaposten 21.11.11 Radio Alta 20.11.11 (intervju)		
<b>3 Fellesrådet for Afrika</b>			Bistandsaktuelt	
<b>4 FIAN</b>				
<b>5 FIVH</b>				
<b>6 FIVH</b>				NTB-melding i en rekke medier
<b>7 Grønn Hverdag Regnskogsfondet</b>	VG 28.11.11 (2 siders oppslag)			En rekke medieoppslag i 2012
<b>8 LAG</b>	ABC Nyheter 23.11.11 Aftenposten 29.03.12 (møte med Giske)			Bondelagets nettsider 23.11.11 + 29.04.12 Indymedia 29.04.12
<b>9 LAG</b>				
<b>10 LAG</b>				
<b>11 Fredslaget</b>		Drammens Tidende		Artikkel i Drammens Tidende
<b>12 Fredsalget</b>				
<b>13 Fredslaget</b>				
<b>14 Fredslaget</b>				
<b>15 SLUG</b>	Klassekampen og Ny Tid		Bistandsaktuelt	Ungdomsmagasinet Kult, medlemsbladet til PRESS og bloggen Maddam

Observasjoner og vurderinger: Flere av organisasjonene har oppnådd god mediedekning i forbindelse med sine tiltak og trolig har flere av tiltakene ført til ytterligere mediedekning og –omtale i 2012.

## 2.5 Redegjør kort for eventuelt samarbeid med aktører/partnere i Sør og/eller hvordan perspektiver fra Sør ble formidlet gjennom tiltaket.

Med utgangspunkt i organisasjonenes rapportering til Norad har vi i oversikten nedenfor forsøkt å gi en kortfattet skjematisk framstilling av hvordan organisasjonene har samarbeidet med Sør og gjennom tiltaket formidlet perspektiver fra Sør.

<b>Tiltak/RORG</b>	<b>Planlagt og/eller gjennomført i samarbeid med partnere i Sør</b>	<b>Annet samarbeid med aktører / partnere i Sør</b>	<b>Sør-perspektiver tydeliggjort i tiltaket</b>	<b>Annet</b>
<b>1 Attac</b>				Aktører i Sør viktige mottakere av rapporten (sendt til mottakere i 17 land i Sør)
<b>2 Attac</b>			Tiltaket viser hvordan skatteparadiser skaper utfordringer i både Nord og Sør.	
<b>3 Fellesrådet for Afrika</b>	Tiltaket planlagt og gjennomført i samarbeid med Seatini Uganda	Bidrag fra en rekke ulike aktører i Nigeria (akademia, fagbevegelse og sivilsamfunnsorganisasjoner knyttet til miljø, handel mv)	Et sentralt mål for tiltaket var å få fram nigerianske perspektiver på en framtidig frihandelsavtale mellom Nigeria og Norge/EFTA.	
<b>4 FIAN</b>				
<b>5 FIVH</b>			Etikk i offentlige anskaffelser dreier seg om konsekvenser for mennesker i Sør.	Tiltaket er gjennomført i samarbeid med bl.a. Clean Clothes Campaign og deres globale nettverk
<b>6 FIVH</b>			Sør-perspektiver – knyttet til klimarettferdighet og forbruk - sto sentralt i tiltaket.	
<b>7 Grønn Hverdag Regnskogsfondet</b>			Sør-perspektiver ble formidlet gjennom fokus på palmeoljeindustriens konsekvenser for urfolk i Indonesia og Malaysia.	
<b>8 LAG</b>		Aileen Kwa fra South Centre deltok som innleder på åpne møter i Oslo.	Sør-perspektiver på forhandlingene i WTO og arbeidet med bilaterale frihandelsavtaler stor sentralt i tiltaket.	
<b>9 LAG</b>		Tiltaket baserte seg i stor grad på informasjonen innhentet fra organisasjoner i Bolivia og Ecuador.	Tiltaket formidlet informasjon om regionale svar på globale utfordringer.	
<b>10 LAG</b>	Tiltaket var basert på samarbeid med		Tiltaket formidler perspektiver fra Sør	

	kunstnere i Equipo Maiz i El Salvador, som utviklet tegneserien til bruk i norske skoler.		på globale og regionale utviklingsspørsmål.	
<b>11 Fredslaget</b>	Tiltaket er basert på samarbeid med en rekke aktører og institusjoner i Midtøsten.		Tiltaket formidler perspektiver fra organisasjoner og enkeltpersoner som jobber for fred med ikkevoldelige midler i Midtøsten.	
<b>12 Fredslaget</b>		Tiltaket baserer seg i stor grad på samtaler og kontakt med ikkevoldsaktører i Egypt, Syria, Bahrain, Tunisia og Libya.		
<b>13 Fredslaget</b>				
<b>14 Fredslaget</b>	Tiltaket var basert på samarbeid og kontakt med en lang rekke Sør-baserte aktører.		Et sentralt mål med tiltaket har vært å formidle perspektiver fra antimilitarister i Sør.	
<b>15 SLUG</b>	Tiltaket ble gjennomført i samarbeid med en rekke partnere i Sør knyttet bl.a. til den globale gjeldsbevegelsen i Zambia.	Foredragsopplegget tok utgangspunkt i JCTRs (jesuitt-senter i Zambia) analyse av effektene av gjeldslette og behovet for økt ansvarlighet i utlån og låneopptak.		

Observasjoner og vurderinger: Samarbeid med partnere i Sør og/eller formidling av perspektiver fra Sør utgjorde viktige elementer i de fleste av tiltakene gjennomført med tilleggstilskudd i 2011.

## Del 3

### Resultater i forhold til organisasjonenes egne målsettinger

Norad har i de senere årene lagt økende vekt på resultatfokus og resultatrapportering med utgangspunkt i RBM-modellen (results-based management) og dette har i særlig grad blitt satt ut i livet i forbindelse med tiltak gjennomført med tilleggstilskudd. I søknadene kreves det at organisasjonene setter opp klare målsettinger, så vel som forventede resultater (produkt- og brukereffekter og om mulig samfunns effekter). I rapport skjemaene for gjennomførte tiltak skal det rapporteres om målsettinger og forventede resultater er nådd.

Med utgangspunkt i organisasjonenes søknader og rapportering til Norad har vi i oversikten nedenfor forsøkt å gi en kortfattet skjematisk framstilling av hvordan organisasjonene har utformet målsettinger for tiltakene og i hvilken grad de oppgir å ha nådd sine målsettinger. Alle organisasjonene (med unntak av FIAN, der gjennomføring av tiltaket ble utsatt) oppgir at de helt eller delvis nådde de målene de hadde satt seg og de rapporterer til dels grundig og detaljert om hvordan de er nådd. I oversikten nedenfor antyder **gul bakgrunn** at målsettingene er nådd delvis (eventuelt at de ikke er nådd enda, men muligens i framtida) og **grønn bakgrunn** antyder at målsettingene er nådd i sin helhet.

Tiltak/RORG	Målsettinger
<b>1 Attac</b> Norske energierfaringer – et verktøy for land i Sør?	Kortsiktig mål: <ul style="list-style-type: none"><li>▪ Å spre informasjon og debatt om energipolitiske erfaringer både i Norge og i sør til politikere i Norge</li></ul> Langsiktig mål: <ul style="list-style-type: none"><li>▪ Å tilrettelegge for at norske aktører ikke ødelegger for gode energipolitiske prosesser i Sør.</li><li>▪ Å inspirere land i sør som er rike på energikilder til å forvalte på en måte som kommer befolkningen til gode</li></ul>
<b>2 Attac</b> Forundersøkelse: Skatteparadisfrie soner	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Kartlegge de juridiske mulighetene, særlig lov om anskaffelser og EØS-regelverket.</li><li>▪ Arrangere et skoleringsseminar for målgruppene</li><li>▪ Lage kampanjeskisse for neste år</li></ul>
<b>3 Fellesrådet for Afrika</b> Nigerianske perspektiver på frihandelsavtalen mellom Norge og Nigeria	Den overordna målsetninga for tiltaket er å skape bevissthet blant våre målgrupper om sammenhengene mellom den politikken som føres i Norge og hva denne betyr for Afrikas utvikling, og dermed legge til rette for mer debatt i Norge om handelsspørsmål generelt, og krav om åpenhet rundt handelsavtalen med Nigeria spesielt.
<b>4 FIAN</b> Norsk utenrikspolitikk: Ivaretas Norges menneskerettighetsforpliktelser?	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Skape <b>kunnskapsrik debatt i Norge</b> om hvorvidt norsk utenrikspolitikk bidrar til å styrke eller bryte med menneskerettigheter i Sør. Eksempler på relevante sektorer er vann og energi, fiskeri, landbruk og gruvedrift.</li><li>▪ Skape <b>interesse og engasjement blant norske NGOer</b> for å bidra til skyggerapportering til ØSK-komiteen og andre overvåkingskomiteer innenfor FN-systemet.</li><li>▪ Økt kunnskap i <b>FNs komité</b> som overvåker konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter om norsk utenrikspolitikk. Dette kan bidra til at komitéens kommentarer står tettere opptil de politiske utfordringene norske myndigheter står ovenfor. Disse kommentarene vil igjen bidra inn i den norske debatten.</li></ul>
<b>5 FIVH</b> Etikk i offentlig anskaffelser – status i kommune-Norge	Det <b>overordnede målet</b> for vårt arbeid innenfor temaet etikk i offentlige innkjøp er at anskaffelser av varer til offentlig sektor, herunder kommunen, skjer i tråd med etiske retningslinjer som sikrer grunnleggende menneskelige og faglige rettigheter.  <b>Målet med rapporten</b> det søkes midler til er å vise at det (meget sannsynlig) er store variasjoner mht. hvor langt de undersøkte kommunene har kommet i sitt arbeid for mer etisk produksjon. På kort sikt ønsker vi å bidra til raskere progresjon på området, at langt flere offentlige institusjoner aktivt tar i bruk etiske retningslinjer for sine anskaffelser.



	<p>Et mer <b>langsiktig mål</b> er et påbud om etiske krav i alle offentlige anskaffelser. Dette målet anses ikke lenger som urealistisk. Norske myndigheter har ved flere anledninger signalisert at et påbud er opp til vurdering i departementene (BLD og FAD), senest i fjor. Regjeringen uttalte i januar 2009 at den vil "vurdere å pålegge statlige etater" å stille etiske innkjøpskrav (St. meld. nr. 10, 2008-2009). I senere tid har flere etater sett det som nødvendig å innføre egne påbud: Forsvarsdepartementet påbød i fjor (etter press fra Framtiden i våre hender) samtlige etater i forsvarssektoren å ta i bruk etiske retningslinjer for sine anskaffelser. Helse- og omsorgsdepartementet har også innført tilsvarende retningslinjer. Av internasjonal erfaring, så kjenner vi til at myndighetene i Nederland har innført en tilsvarende lovgivning.</p> <p>Kort sagt: Anerkjennelsen om behovet for etiske retningslinjer er tilstede, men det gjenstår politisk handling for å få dette til å bli noe som alle offentlige institusjoner i Norge må forholde seg til.</p>
<p><b>6 FIVH</b> <i>Klimarettferdighet og forbruk</i></p>	<p>Målet er å gjøre synlig og skape debatt om et svært vesentlig perspektiv som har betydning for internasjonale klimaforhandlinger, for klimarettferdighet, for norsk klimapolitikk og for nordmenns forståelse av klimautfordringen.</p>
<p><b>7 Grønn Hverdag Regnskogsfondet</b> <i>Kartlegging av bruk av palmeolje i norske matvarer</i></p>	<p>Målet for kampanjen er å spre kunnskap om problemene knyttet til bruk av palmeolje, og å gi forbrukerne et verktøy som gjør det enklere å ta bevisste valg.</p>
<p><b>8 LAG</b> <i>Informasjonsarbeid i forbindelse med WTO og om bilaterale frihandelsavtaler</i></p>	<p>Tiltakene skal nå ut til både brede lag av befolkningen og til mer definerte målgrupper med informasjon om internasjonal handel og handelspolitiske spørsmål, og med det bidra til å øke kunnskapen om slike spørsmål, skape kritisk debatt og fungere som en vaktbikkje og pådriver overfor norske myndigheter. Det skal legges vekt på informasjon knyttet til WTO og Norges bilaterale frihandelsavtaler og forhandlinger. Tiltakene skal omfatte generelle virkninger av handelspolitikk og regler i utviklingsland, forholdene mellom Nord og Sør, og i Norge.</p>
<p><b>9 LAG</b> <i>Latinamerikanske løysingar på globale kriser</i></p>	<p>Målet med tiltaket er å skaffe til vegs meir og ny informasjon om dei regionale utviklingsprosessane som utfordrar det nyliberale paradigmet. Me ynskjer med tiltaket å få informasjon om prosessane frå ulike kjelder, spesielt lokale sivilsamfunnsorganisasjonar. Kontakten som skapast med sivilsamfunnsorganisasjonar på dette temaet vil vere av stor nytte for vidare arbeid i LAG. Og vil kunne utgjere ein basis for framtidige informasjonspartnarskap og tiltak. Det er eit mål å skaffe informasjon om effektane av dei regionale utviklingsprosessane i tillegg til intensjonane.</p>
<p><b>10 LAG</b> <i>Tegneserie: Latin-Amerika har løysningene</i></p>	<p>Vi vil bidra til holdningsendringer ved å utfordre to stereotypier.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Gjennom å vise fram politiske alternativer fra land i Sør vil vi utfordre bildet av Nord som enestående opprinnelsesland for praktiske og politiske løsninger på klima- og fattigdomsproblemer.</li> <li>▪ Gjennom å vise fram løsninger og alternativer fra sivilsamfunnet og grasroten vil vi utfordre et nyhetsbilde som i stor grad fokuserer på presidenter og lite på folkelig politisk mobilisering.</li> </ul> <p>Disse stereotypiene blir til en viss grad forsterket og underbygget av undervisning i skolen og et mediebilde som er veldig fokusert på Europa/Nord-Amerika og store presidenter. Dette gjelder både i Norge og El Salvador.</p>
<p><b>11 Fredslaget</b> <i>«I refuse to be your enemy» til Drammen</i></p>	<p><i>Utstillingen "I Refuse to be Your Enemy"</i> har tre hovedmål:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Bidra til folkeopplysning og større bevissthet om og forståelse for fredskultur og ikke-voldelig motstand</li> <li>▪ Spre håp om at endring i voldelig konflikt er mulig ved mobilisering av ikkevoldelig handlekraft</li> <li>▪ Bidra til økt fokus på det overnevnte i deknningen av pågående voldelige konflikter i norske medier og offentlig ordskifte.</li> </ul>
<p><b>12 Fredslaget</b> <i>Den arabiske våren og ikkevold</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Gi målgruppene oversikt over potensielle samarbeidspartnere i Midtøsten og Nord-Afrika som forfekter og praktiserer ikke-vold.</li> <li>▪ Flytte fokus i den norske debatten fra <i>islamist vs. ikke-islamist</i> til <i>vold vs. ikke-vold</i>.</li> <li>▪ Gi målgruppene tilgang på informasjon som skaper en dypere forståelse av dynamikken bak den arabiske våren.</li> </ul>

<b>13 Fredslaget</b> <i>Utviklingskriteriet for norsk våpeneksport – effekt og samstemthet</i>	Målsettingen for dette tiltaket er å frembringe ny informasjon om de overnevnte problemstillinger, spre disse inn i Stortinget gjennom behandlingen av St. mld 25 høsten 2011 for derigjennom å skape oppmerksomhet om praktisk effekt av utviklingskriteriet når Stortinget gjennomgår eksportpraksis og dertil regelverk for den norske våpeneksporten. Videre vil vi publisere våre funn i en rapport som lanseres ca 10. desember 2011 og spre disse funnene i norsk offentlighet gjennom artikler og deltakelse i samfunnsdebatten.
<b>14 Fredslaget</b> <i>Reportasjereise for Fredsliljen og engelsk distribusjon av fredsartikler</i>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Å etablere offentlig diskurs i Norge om en tematikk som ellers ikke ville ha nådd offentligheten.</li> <li>▪ Å skape entusiasme i internasjonal fredsbevegelse om arbeid med den globale rustningssituasjonen i et Nord Sør perspektiv, og gjøre kjent potensielle samarbeidspartnere i Sør for rustningsarbeid. Dette handler essensielt sett om å få fredsbevegelse både i Nord og Sør til å innse at deres arbeid mot militarisme er tett sammenvevet gjennom den globale krigsøkonomien.</li> </ul>
<b>15 SLUG</b> <i>Gjeld på bekostning av kvinners rettigheter</i>	Det overordnede målet for tiltaket er å skape bevissthet blant SLUGs målgrupper om sammenhengen mellom utviklingslands gjeldsbyrder og myndigheters mulighet til å sikre at menneskerettighetene overholdes, spesielt når det gjelder kvinners helse.

Organisasjonene har i tillegg lagt ned et til dels betydelig arbeid i utforming av forventede resultater, (indikatorer, risikovurderinger m.v.) og rapportering på i hvilken grad disse ble oppnådd. Mange rapporterer om god resultatoppnåelse, men vel så interessant er det å se på hvordan forventede resultater er utformet og rapportert nådd.

Nedenfor gjengis et eksempel, som kanskje kan tjenes til inspirasjon og refleksjon omkring resultater, resultatmåling og resultatoppnåelse.

### **Eksempel 1 -Fellesrådet for Afrika:**

#### **Tiltak: Nigerianske perspektiver på frihandelsavtalen mellom Norge og Nigeria**

*(Utdrag fra tilleggstilskuddsrapport fra Fellesrådet for Afrika)*

#### **Aktivitetsmål:**

**1. Gi ut en tekstsamling med nigerianske perspektiver på handelsspørsmål, spesielt knyttet til den kommende handelsavtalen mellom Norge og Nigeria og norske interesser i Nigeria.**

#### Indikator:

- Lansering av rapporten både i Norge og Nigeria.

#### Måloppnåelse:

Rapporten ble lansert på Litteraturhuset i Oslo 17. april 2012. Catharina Bu presenterte rapporten for Fellesrådet og deretter fulgte en debatt om temaet. Debattpanelet besto av Øyvind Eggen (NUPI), Knut Sørli (NHO) og Johan Hermstad (Changemaker). Ordstyrer var Sigrun Johnstad (Fellesrådet for Afrika). 115 tilhørere møtte opp og det ble stilt spørsmål fra salen, blant andre fra en representant fra UD, én med erfaring fra nigeriansk næringsliv og en journalist.

Alle de nigerianske bidragsyterne har fått tilsendt flere eksemplarer og bruker rapporten i sitt lobbyarbeid. Også den norske ambassaden i Nigeria har fått tilsendt rapporten. En lansering i Nigeria vil eventuelt være å foretrekke på det tidspunkt forhandlingene om en handelsavtale mellom de to landene inngås.

## 2. Skape debatt rundt tema fra tekstsamlingen

### Indikatorer

- Lanseringsseminar med påfølgende debatt blir arrangert
- Godt oppmøte på seminaret.
- Minst en større redaksjonell nyhetssak med utgangspunkt i tekstsamlingen i en landsdekkende mediekanal.
- Minst en kronikk skrevet av Fellesrådet for Afrika
- At det blir svart på kronikken av andre aktører
- At andre sivilsamfunnsorganisasjoner i større grad debatterer handelsspørsmål

### Risikofaktorer

Siden prosessen er i en tidlig fase og handelsavtalen sannsynligvis ikke vil være tilgjengelig i år, må vi selge inn interesse for en lukket og relativt teknisk prosess. Derfor vil temaet i tekstsamlingen være noe mer generelt, og vil bli knyttet til norsk tilstedeværelse og norske interesser i Nigeria. Det gjør at nyhetsverdien blir større. Ellers er det vanskelig å garantere seg mot uforutsigbare hendelser som plutselig dominerer nyhetsbildet.

### Måloppnåelse:

Lanseringsseminaret var svært godt besøkt. Det var mer enn fullt hus på Litteraturhuset med 115 besøkende. Det gode oppmøtet, en interessant debatt, engasjert publikum og gode spørsmål tyder på at tematikken og vinklingen er aktuell og vekker engasjement. Med tanke på at forhandlinger om bilaterale handelsavtaler er svært lukkede prosesser er det viktig å skape arenaer der ulike perspektiv drøftes og publikum kan få øke sin kunnskap om temaet

Det eneste redaksjonelle nyhetsoppslaget var i Bistandsaktuelt («Trenger debatt om handel med Afrika» [www.bistandsaktuelt.no/nyheter-og-reportasjer/arkiv-nyheter-og-reportasjer/trenger-debatt-om-handel-med-afrika](http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter-og-reportasjer/arkiv-nyheter-og-reportasjer/trenger-debatt-om-handel-med-afrika)). Vi var i forkant av lanseringen i kontakt med Aftenposten, VG og Klassekampen som alle ga tilbakemelding på at de kunne være interessert i å skrive om rapporten. At den samme uken også var starten på 22/7-rettsaken kan være en grunn til at de ikke fant dette tilstrekkelig relevant.

Vi har enda ikke hatt en kronikk på trykk, foruten oppsummering av lanseringen på våre hjemmesider.

Som vi påpekte under risikofaktorer allerede i søknaden til prosjektet er arbeidet med denne rapporten en lang prosess, og den vil bli enda mer aktuell når forhandlingene sannsynligvis en gang kommer i gang. Det er derfor for tidlig å si at vi ikke har oppnådd alle resultatindikatorene.

## 3. Forsikre oss om at relevante aktører både i Norge og Nigeria har tilstrekkelig informasjon tilgjengelig og blir bevisstgjort alternative synspunkter før avtalene inngås.

### Indikatorer

- Relevante aktører i Norge blir tilsendt rapporten, etterfulgt av oppfølgingsmøter
- Det samme skjer i Nigeria
- Vi vil stå for utspill i media, der det kreves svar fra politikere

### Måloppnåelse:

Vi har overlevert rapporten til relevante aktører i NHD og Utenriksdepartementet (tidligere og nåværende statssekretær, politisk rådgiver, tidligere og nåværende utviklingsminister, flere personer

i Afrikaseksjonen). Daværende statssekretær Ingrid Fiskaa med følge hadde rapporten med seg på tjenestereise til Nigeria i april, og brukte våre kontakter fra rapporten til å kontakte fagbevegelsen PENGASSAN.

Vi har sendt rapporten til den norske ambassaden i Nigeria.

Alle de nigerianske bidragsyterne har blitt tilsendt eksemplar (fysisk per post, i tillegg til elektronisk). Vi har fått tilbakemelding fra de fleste av disse at de ønsker å bruke rapporten i sitt lobbyarbeid. Organisasjonen National Association of Nigerian Traders (NANTS) som jobber med lokale handelsspørsmål har spurt om å få tilsendt flere eksemplarer slik at de kan intensivere sitt arbeid med bilaterale handelsavtaler i en afrikansk kontekst.

Da daglig leder i Fellesrådet deltok på Unctad konferansen i Doha i april 2012 fikk vi presentert og overlevert eksemplarer av rapporten til representanter fra handelsdepartementene til Nigeria, Botswana og Nigeria (to land som relevante utfordringer, da de har handelsavtale med Norge gjennom EFTA-SACU)

### **Prosjekt mål (outcome)**

**4. Debatten vil føre til at det legges press på beslutningstakere med innflytelse over norsk utviklings- og næringslivspolitik for å legge til rette for en åpen prosess og reell demokratisk behandling av handelsavtalen mellom Norge og Nigeria.**

#### Indikatorer

- Vi får innblikk i forhandlingene før resultatet ligger på bordet.
- Det åpnes opp for høringsinnspill i Norge
- Det gjennomføres en konsekvensutredning før Stortinget tar stilling til avtalen.

#### Måloppnåelse:

Om rapporten vil bidra til å oppnå disse indikatorene er det for tidlig å si noe om. Men, vi vil følge debatten nøye framover og med rapporten i hånden vil vi kunne arrangere seminarer og delta på eventuelle høringer på kort varsel.

**5. Gjennom at nigeriansk sivilsamfunn og fagforeninger vil ha informasjonsproduktet tilgjengelig, vil de være bedre i stand til å legge press på nigerianske beslutningstakere for en åpen prosess og reell demokratisk behandling av avtalen med Norge, også i Nigeria.**

#### Indikatorer

- Lansering av tekstsamlingen i Nigeria
- Sivilsamfunnet får mulighet til å komme med innspill til prosessen i Nigeria.

#### Måloppnåelse:

Som nevnt tidligere har flere av bidragsyterne har sagt at de ønsker å bruke rapporten i sitt lobbyarbeid mot nigerianske myndigheter, dette gjelder spesielt NANTS og Civil Society Legislative Advocacy Centre (CISLAC). Da det ikke har vært gjennomført en lansering av tekstsamlingen i Nigeria, skyldes dette at det per dags dato ikke er slike forhandlinger på den politiske agendaen i Nigeria.

Ved å fremme sine argumenter i denne rapporten har sivilsamfunnet fått muligheten til å komme med innspill til en fremtidig prosess i Nigeria. På lik linje med Fellesrådet her i Norge, vil rapporten kunne øke deres mulighet til å engasjere seg i debatten når det blir aktuelt, ikke bare ved en

eventuell inngåelse av en handelsavtale med Norge, men også ved inngåelse av andre bilaterale avtaler.

***Prosjekt mål (impact)***

**Målet er at debatten vi skal starte med utgangspunkt i tekstsamlingen på sikt vil bidra til en mer rettferdig og utviklingsvennlig handelspolitikk mellom Norge og ressursrike afrikanske land.**

Måloppnåelse:

For oss har det hele tiden vært viktig å være tidlig ute, slik at vi er forberedt når forhandlingene mellom Norge og Nigeria en gang starter. Det er derfor for tidlig å si noe om denne rapporten har noe å si for sluttresultatet av en endelig avtale og en mer rettferdig handelspolitikk.

Oversikt over søknader og tilskudd 2011<sup>1</sup>

Søknader om tilleggstilskudd til opplysningsarbeid 2011 (T-2011)		Søknadssum	Innstilling	Vedtak
Søknadsoversikt med sekretariatets innstilling og Norads endelige vedtak				
Søker	Tiltak			
01 Attac	Norske energierfaringer – et verktøy for land i Sør? – politisk bakgrunnsnotat og kortversjon av rapport.	30000	30000	30000
02 Attac	Forundersøkelse: Skatteparadisfrie soner.	94000	75000	0
03 Bistandsnemda	Planlegging av Nord/Sør-konferanse.	51500	0	0
04 Den no Burmakomité	Human Rights Human Wrongs.	170600	0	0
05 Fellerådet for Afrika	Nigerianske perspektiver på frihandelsavtalen mellom Norge og Nigeria.	220000	220000	220000
06 FIAN	Norsk utenrikspolitikk: Iverets Norges menneskerettighetsforpliktelser?	280000	280000	280000
07 FOKUS	Temahefter om «Internasjonal handel med kvinner» og «Kvinner og klima».	150000	0	0
08 FIVH	Ettikk i offentlige anskaffelser – status i kommune-Norge.	210000	210000	210000
09 FIVH	Klimarettferdighet og forbruk.	83000	83000	83000
10 Grønn Hverdag	Kartlegging av bruk av palmeolje i norske matvarer.	135000	135000	135000
11 KFUK-KFUM Global	Dokumentarfilm- Ungdom og klima.	295000	0	0
12 LAG	Informasjonsarbeid i forbindelse med WTO og om bilaterale frihandelsavtaler.	50000	50000	50000
13 LAG	Latinamerikanske løsninger på globale kriser.	69060	69000	69000
14 LAG	Tegneserier: Latin-Amerika har løsningene.	39000	39000	39000
15 LAG	Basellundersøkelse Latin-Amerika-bladet.	26000	0	0
16 Norsk Folkehjelp	«Motsetningen» En global miljøpolitisk krise: verden sett fra Amazonas.	300000	300000	0
17 Norges Fredslag	"I refuse to be your enemy" til Drammen.	45500	45000	45000
18 Norges Fredslag	Den arabiske våren og ikke-vold.	309600	309000	309000
19 Norges Fredslag	Utviklingskriteriet for norsk våpeneksport – effekt og samstemthet.	40008	40000	40000
20 Norges Fredslag	Global fredsskole høsten 2011.	80477	0	0
21 Norges Fredslag	Reportasje om Fredsviljen, og engelsk distribusjon av fredsartikler.	87000	50000	50000
22 SLUG	Gjeld på bekostning av kvinners rettigheter.	145000	145000	145000
23 SKYS	Forprosjekt: Norge i Vest-Sahara – Vest-Sahara i Norge.	40000	40000	0
24 UNICEF Norge	Barnas Rettighetskort.	314675	0	0
<b>Samlet søknadssum</b>		<b>3265420</b>	<b>2120000</b>	<b>1705000</b>

<sup>1</sup> I ettertid ble ett avslag omgjort og Attac fikk tildelt kr. 95.000,- til tiltak 2 (forprosjekt: skatteparadisfrie soner)

## Vedlegg 2:

### **Norads føringer for ordningen med tilleggstilskudd (pr juni 2011)**

Ordningen følger de målsettinger som er lagt for Norads retningslinjer for opplysningsstøtte, med eventuelle årlige tematiske føringer lagt av regjering og storting gjennom statsbudsjettet. Ordningen er et tilbud til organisasjoner med flerårige avtaler med Norad, som skal muliggjøre opplysningstiltak som:

- er av særlig høy kvalitet, aktualitet og relevans og
- krever ressurser utover det som normalt kan forventes gjennomført innenfor organisasjonenes ordinære, årlige tilskudd fra Norad og som fanger opp nye temaer/saker/problemstillinger.

Ved vurdering av søknader kreves det:

- at tiltaket setter fokus på sentrale og aktuelle Nord/Sør- og utviklingsspørsmål, d.v.s. temaer, saker og problemstillinger av vesentlig betydning i et større globalt perspektiv og/eller for norsk utviklingspolitikk og som står - eller burde stå - høyt på den politiske dagsorden,
- at tiltakets tema - der det er relevant - knyttes til arbeidet for samstemt politikk for utvikling,
- at søknaden omfatter en klar strategi/plan for å nå viktige, sentrale og/eller brede målgrupper med kunnskap og perspektiver som kan gi ny innsikt og fremme kritisk refleksjon og debatt i målgruppene og/eller media,
- at søknaden redegjør tilfredsstillende for målsettinger og forventede resultater og
- at søknaden redegjør tilfredsstillende for de budsjetterte kostnadene og at disse framstår som rimelige i forhold til tiltakets innhold, målsettinger og forventede resultater.

I tillegg vil det bli lagt vekt på at tiltaket tilfredsstillende ett eller flere av punktene nedenfor:

- at tiltaket – gjennom utredningsarbeid eller på annen måte – bringer fram ny kunnskap eller nye viktige perspektiver som kan fremme kritisk debatt om problemforståelse og handlingsalternativer,
- at tiltaket – gjennom partnerskap med relevante aktører i Sør eller på annen måte – bringer inn viktige og nye perspektiver og synspunkter fra Sør eller relevante internasjonale aktører og nettverk og/eller
- at tiltaket – i samarbeid med andre (RORGer eller andre aktører/institusjoner) – kan bidra til å få fram ulike synspunkter og perspektiver i konstruktiv meningsbrytning (politisk/faglig).

Tilleggstilskudd kan i tillegg gis til tiltak som:

- Gjennom baselinestudier, kunnskaps- og opinionsmålinger og andre studier/utredninger kan gi kunnskap og innsikt, som kan legge grunnlag for styrket opplysningsarbeid og resultatrapportering.

Ved vurdering av søknader vil det særlig bli lagt vekt på følgende forhold:

- at tiltaket har nasjonal relevans (for opplysningsarbeid i Norge utover et enkelt opplysningstiltak),
- at tiltaket gjennomføres i et samarbeid mellom flere relevante opplysningsaktører og
- at tiltaket er godt, faglig forankret og om nødvendig gjennomføres i samarbeid med relevante fagpersoner eller faginstanser.

Det er også anledning til å søke om begrenset støtte til å gjennomføre en forundersøkelse, som kan danne grunnlag for en mer omfattende og godt forberedt søknad senere.